

Službena razvojna pomoć u zemljama Zapadnog Balkana: Put prema naprijed

Sažetak i preporuke studije: [Official Development Assistance in the Western Balkans, 1990-2022: A Study of the Levels, Sources and Aims of ODA in the Western Balkans](#)

U našoj komparativnoj studiji "[Official Development Assistance in the Western Balkans, 1990-2022: A Study of the Levels, Sources and Aims of ODA in the Western Balkans](#)" istražili smo napredak u području službene razvojne pomoći prema Bosni i Hercegovini, Srbiji, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji, Albaniji, Kosovo i Turskoj. Naša analiza je pokazala da većina službene razvojne pomoći (SRP) dolazi od Europske unije i njezinih država članica. Ovaj dokument predstavlja sažetak zaključaka i preporuka studije.

Uočena je jasna razlika između izdvajanja za službenu razvojnu pomoć i pomoći programabilne prema zemljama (eng. *Country programmable aid*, CPA). Pomoć koja se programira prema zemljama (PPZ) je dio službene razvojne pomoći koji zemlje davateljice mogu namijeniti za pojedinačne zemlje ili regije, a u kojem bi partnerske zemlje trebale imati značajan utjecaj, što ga čini preciznijim mjerilom količine pomoći koja ide partnerskim zemljama od koncepta službene razvojne pomoći (SRP). Budući da PPZ predstavlja onaj dio pomoći na koji država primateljica može opipljivo računati, planirati ga i predstavlja stvarni prijenos sredstava, upravo ta pomoć ima najveće izgleda pridonijeti dugoročno održivom rastu.

Pomoć programirana prema zemljama odražava razinu pomoću koja je podvrgnuta višegodišnjem planiranju na nacionalnoj i regionalnoj razini, a definirana je kroz isključenja i iznimke, oduzimanjem od ukupnog iznosa bruto bilateralne službene razvojne pomoći koja:

- Je po svojoj prirodi nepredvidljiva (humanitarna pomoć i smanjenje duga);
- Ne uzima u obzir izdvajanja prekogranične tokove (administrativne troškove, troškove na učenike i studente u donorskim zemljama, promoviranje svijesti o razvojnoj pomoći, istraživanja i financiranje izbjeglica u donorskim zemljama);
- Nije uključena u sporazume o suradnji između vlada i država (kao što su donacije za pomoć u hrani i pomoć od lokalnih i regionalnih vlasti);
- Nije programirana po državama primateljicama od strane donatorskih zemalja (financiranje nevladinih organizacija koje u praksi provide značajan udio razvojne pomoći na terenu)

Selska cesta 112a, 10 000 Zagreb, Croatia, tel/fax: + 385 (0)1 4553508

Od ranih devedestih godina 20. stoljeća do danas, SRP isplaćena zemljama Zapadnog Balkana bila je vrlo varijabilna i uglavnom nije bila ciljano programirana. U slučaju većine zemalja koje su predmet studije (Albanija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Srbija i Kosovo) – isplate SRP-i bile su najveće tijekom i nakon razdoblja oružanih sukoba i građanskih nemira, što sugerira da su veća ulaganja SRP-i korištena za ispunjavanje geopolitičkih i sigurnosnih ciljeva, a ne ulaganja u institucije i ljude koji su pokretači održivog društveno-ekonomskog razvoja. To je u suprotnosti s općim načelima službene razvojne pomoći, koja “uključuje aktivnosti koje se provode u svrhu ekonomskog razvoja i društvene dobrobiti zemalja u razvoju”, što podrazumijeva dugoročnu logiku s održivim razvojem u svojoj srži.

Kako bi se adresirali nedostaci detektirani u studiji, predlažemo set preporuka prema donatorskim zemljama, uključujući Europski uniju i Hrvatsku:

1. Kako bi se povećala transparentnost i učinkovitost službene razvojne pomoći, **nužno je uspostaviti javno dostupan registar na razini EU te svih pojedinih država članica**. Registar bi trebao uključivati individualizirane baze podataka za svaku državu članicu, u kojima bi bili navedeni svi projekti i programi u okviru službene razvojne pomoći, a uključivali bi podatke o ukupnoj količini izdvojenih sredstava, partnerskim zemljama, ciljevima, ciljanim skupinama, rezultatima te organizacijama i tijelima koja ih provode. Podaci bi se trebali moći filtrirati prema tematskim i geografskim prioritetima te prema tome spadaju li u opću SRP ili PPZ.
2. Programiranje prioriteta i financiranja od strane donatorskih zemalja trebalo bi se bazirati na **pristupu utemeljenom na potrebama u konzultaciji s partnerskim zemljama**. Donacije u okviru SRP i PPZ ne bi se trebale dodjeljivati na geopolitičkim ili vanjskopolitičkim načelima, već u svrhu adresiranja gorućih društvenih, gospodarskih, infrastrukturnih i drugih prioriteta u svakoj pojedinoj partnerskoj zemlji.
3. **Načela nediskriminacije bi se trebala strogo provoditi** u svim programima i projektima SRP i PPZ. Pojedine donatorske zemlje ne bi smjele usmjeravati svoju pomoć samo prema određenim etničkim ili vjerskim skupinama, koje su često određene na temelju njihove povezanosti s donatorskim zemljama - politike kao što su financiranje dijaspore ne bi se trebale računati kao dio službene razvojne pomoći.
4. **Omjer PPZ kao udjela u ukupnoj SRP-i** prema zemljama Zapadnog Balkana trebao bi se u kratkom i srednjem roku podići iznad 50%, s dugoročnom tendencijom daljnjeg rasta.

Selska cesta 112a, 10 000 Zagreb, Croatia, tel/fax: + 385 (0)1 4553508

U studenom 2023. Europska komisija donijela je novi Plan rasta za Zapadni Balkan vrijedan 6 milijardi eura za razdoblje 2024.-2027. To će predstavljati značajno povećanje službene razvojne pomoći regiji od strane institucija EU i ima priliku pokrenuti novo razdoblje razvojnog napretka, posebno ako će navedena pomoć biti programabilna i baviti se razvojnim pitanjima koja su same partnerske zemlje identificirale kao prioritete. Plan rasta ima golem potencijal za povećanje društvenog i gospodarskog razvoja zemalja Zapadnog Balkana, ali nužno ga je provoditi na transparentan način uz pravedan pristup koji se temelji na potrebama.

Siječanj 2024., [Platforma za međunarodnu građansku solidarnost Hrvatske](#)

Kontakt: crosol@crosol.hr

Ovaj sadržaj nastao je u sklopu projekta "Službena razvojna pomoć na zapadnom Balkanu i Turskoj - analiza trendova kroz prizmu civilnog društva" financiranom od strane Grada Zagreba. Sadržaj je isključiva odgovornost autora.